

Tema 1: El relleu a la península ibèrica

Conca hidrogràfica: és un espai que aporta l'aigua de drenatge al curs d'un mateix riu.

Règim fluvial: és la variació de cabal que pateix un riu al llarg de l'any. Depèn de les precipitacions en forma d'aigua de pluja i neu que es produeixen dins la seva conca hidrogràfica.

Depressió: es defineix com un terreny deprimit entre muntanyes, generalment són d'origen tectònic produïdes per falles que han provocat l'enfonsament d'un bloc de l'escorça. En són exemples la Cerdanya, el Vallès, el pla de Mieres i Santa Pau, la cubeta d'Olot, la plana de l'Empordà, etc. En altres casos la depressió pot estar originada per processos erosius com seria el cas de la plana de Vic, la conca d'Òdena o de l'Anoia, la conca de Barberà, el pla de Bages, etc.

Relleu tabular: és el tipus de relleu que caracteritza els altiplans: planes enlairades vorejades per cingleres i vessants escarpats. També es propi dels tossals i turons coronats per una superfície horitzontal.

Serralada: conjunt de muntanyes que tenen una formació comuna i característiques semblants. Es diu serralada perquè té forma de serra.

Badlands: tipus de terreny sec present a àrees subdesèrtiques.

Unitat morfoestructural: forma i disposició que adopta el relleu, resultat dels moviments tectònics de l'interior de la terra i l'acció posterior dels agents erosius.

Ria: zona de la costa on el mar ha penetrat en la desembocadura d'un riu.

Ibèria argilosa: regions de la Península Ibèrica on predominen els materials argilosos. Són materials sedimentaris poc resistents dipositats a finals del Terciari i durant el Quaternari. Aquests es troben sobretot a les depressions interiors i litorals de la península.

Ibèria calcària: Regions de la Península Ibèrica on predominen els materials calcaris d'origen sedimentari, originats sobretot a l'era secundària i plegats durant la terciària. Aquest es troben sobretot a l'est de la península, dibuixant una forma de "Z" invertida.

Ibèria silícica: Regions de la Península Ibèrica on predominen els materials silicis integrats per roques de l'era precambriana i primària. Aquests es troben sobretot a l'oest peninsular, i la roca predominant és el granit.

Meseta: Superfície plana o lleugerament inclinada cap a una determinada direcció i situada en una certa altitud sobre el nivell del mar. En el cas de la P. Ibèrica, la Meseta és un dels principals accidents geogràfics perquè ocupa tota la zona central i n'ordena el relleu. Té una altitud mitjana de més de 600 metres i està lleugerament inclinada cap a l'oest, el que determina que les seves conques hidrogràfiques vessin a l'Oceà Atlàntic.

Modelat càrstic: Modelat provocat per l'acció dissolvent de les aigües sobre el carbonat càlcic de les roques calcàries. Dóna com a resultat formes com els barrancs, les gorges, etc., i sol donar lloc a una ampla xarxa de drenatge subterrani. És típic de la Ibèria calcària i del migjorn menorquí.

Modelat glacial: Modelat ocasionat per l'acció erosiva dels glaciars pel moviment de les geleres. Sols es localitza a les zones d'alta muntanya, on hi ha hagut glaciars quaternaris (Serralada Cantàbrica, Pirineus...).

Modelat volcànic : Tipus de modelat format per les emissions de lava d'erupcions volcàniques. A Espanya és molt important el cas de Canàries. A la Península es redueix a alguns punts molt localitzats (La Garrotxa, Cofrentes, Cabo de Gata...).

Orogènia alpina: Moviment de formació de muntanyes que tingué lloc durant el Terciari i és responsable de les serralades més joves i vigoroses del planeta (Himalaya, Alps...). A la P. Ibèrica formà l'aixecament de les principals serralades exteriors, i en algunes zones la fractura i rejuveniment dels antics massissos paleozoics.

Orogènia herciniana: Moviment de formació de muntanyes que tingué lloc a finals del Paleozoic (carbonífer) i és responsable de les serralades més velles d'Europa. A la península sorgí el Massís Hespèric i els d'Aquitània, Catalanobaleària, de l'Ebre i Bètic-rifeny.

Modelat litoral: de modelat format per l'acció erosiva d'onades, marees i corrents marines sobre la zona de contacte entre la mar i el continent. Es modelen formes com els penya-segats, rics, cordons litorals, albuferes, deltes, etc.

Planes litorals: Àrea amb altituds inferiors a 200 metres situades al litoral de la Península Ibèrica.

Tema 2: Els climes d'Espanya

Isòbara: línies que uneixen els punts que registren un mateix valor de la pressió atmosfèrica.

Temps atmosfèric: es defineix com les condicions que presenten els diversos elements atmosfèrics (temperatura, precipitació, vent, humitat, etc.) en un lloc i moment determinat.

Clima: condicions característiques dels elements atmosfèrics establertes a partir de l'observació de la successió dels tipus de temps que es donen en un lloc al llarg de molts anys.

Aridesa: terme que indica sequedat com a característica del clima. Deriva de la relació entre precipitació i temperatura i en el climograma es pot relacionar amb aquells mesos en els que la línia de temperatura supera la barra de precipitació. 0.5 punts

Anticicló: Zona d'altres pressions consistent en masses d'aire descendent i que donen lloc a un temps estable, sense precipitacions.

Marinada: La marinada és el vent o brisa que bufa de mar cap a terra durant el dia.

Depressió atmosfèrica: Les depressions atmosfèriques o borrasques són masses d'aire sotmeses a baixes pressions, on l'aire pateix moviments ascendants que provoquen el seu refredament. La condensació de la humitat genera precipitacions i temps inestable.

Gota freda: Situació caracteritzada per la presència d'aire molt fred a la meitat superior de la Troposfera. Provoca fortes pluges de caràcter torrencial quan coincideix amb una entrada d'aire molt humit procedent de la Mediterrània que al ascendir pateix un ràpid refredament i condensació.

Precipitació: quantitat d'aigua caiguda en una localitat en forma de pluja o de neu.

Amplitud tèrmica: diferència entre la temperatura més càlida i la més freda.

Calima: accident atmosfèric on les partícules en pols o sorra en suspensió dificulta la visibilitat.

Efecte Foehn: vent càlid i sec que bufa a sotavent d'una serralada i fa augmentar la temperatura i disminuir la humitat relativa.

Front: superfície teòrica que separa dues masses d'aire de característiques diferents, especialment en la seva temperatura i humitat.

Albufera: Llacuna litoral d'aigües salobres, separada del mar per un cordó d'arena més o menys extens en el qual existeixen una o més boques (goles) que comuniquen amb el mar (Albufera de València, d'es Grau, d'Alcúdia...).

Aiguamoll: Indret litoral pantanós, propi de les costes baixes, normalment inundat a causa de l'aigua de pluja, d'un corrent fluvial o per corrents soterranis. Exemple: Aiguamolls de l'Empordà.

Aqüífer: Bossa i corrent d'aigua subterrània que es forma quan les aigües de precipitació s'infiltra, troben un estrat impermeable i s'acumulen damunt d'ell. En determinades regions, com Menorca, són les principals fonts de subministrament d'aigua per al consum, i molts cops pateixen el problema de la sobreexplotació i la salinització.

Aridesa: Absència o molt escassa presència d'aigua o d'humitat a l'aire i al sòl. Es defineix per la relació de la manca d'humitat respecte de les necessitats de la vegetació i dels conreus, així com del règim tèrmic. A Espanya, els índexs màxims d'aridesa es donen al sud-est de la península i a Canàries.

Cabal relatiu: Índex de la quantitat d'aigua que porta un curs d'aigua (riu, torrent...) que s'obté posant en relació el cabal mitjà anual (en litres/segon), amb els km² de la conca. Els rius amb major cabal relatiu són els de la vessant cantàbrica, amb conques petites que reben abundants pluges.

Clima de muntanya: Tipus específic de clima creat per les condicions que introdueixen els grans relleus en els elements climàtics dels diversos climes zonals. Es caracteritza per temperatures baixes i precipitacions elevades, de neu durant bona part de l'any.

Clima mediterrani: Tipus de clima caracteritzat per l'acusada sequedat estival, precipitacions irregulars i escasses concentrades principalment en la tardor, temperatures altes durant l'estiu i suaus durant l'hivern. S'hi poden distingir diverses variants, com el costaner o pur, suavitzat, continentalitzat, etc.

Clima oceànic: Tipus de clima suau, amb abundants precipitacions, absència d'estació seca i temperatures suaus i regulars. A la Península Ibèrica abasta tota la franja septentrional, des de Galícia als Pirineus.

Clima urbà: Tipus específic de clima creat per les condicions que introdueixen els grans nuclis urbans en els elements climàtics dels diversos climes zonals i que es caracteritza per un increment significatiu de la temperatura respecte de l'espai circumdant (illa urbana de calor).

Clima subtropical: Tipus de clima de les zones temperades properes als Tròpics. És un clima de transició entre els càlids i els temperats i es caracteritza per la temperatura mitjana relativament elevada i la manca d'una estació freda. Un exemple clar és el clima canari, que està molt modificat per l'altura i per la presència d'una corrent marina freda.

Continental climàtica: Efecte de les masses continentals consistent en la disminució de les precipitacions i alteracions de les temperatures amb una acusada amplitud tèrmica, a causa de l'absència de l'acció moderadora del mar. A la península Ibèrica els efectes de la continentalitat es noten a l'interior i estan més acusades per la presència de la Meseta i de serralades properes al litoral, que frenen els efectes de l'aire marítim.

Desertització: Degradació dels elements climàtics i ambientals en general cap els específics del desert. En l'actualitat està en estreta relació amb l'erosió del sòl a causa de la desforestació, l'abús de pastures o la sobreexplotació agrícola.

Estiatge: A causa de la sequera estacional, és el moment en què més disminueix el cabal d'un riu. En les zones de clima mediterrani l'estiatge és molt acusat.

Rambla/Torrents: Curs d'aigua de cabal sobtat, irregular i impetuós a causa del fort pendent i de les pluges torrencials. És molt típic dels països mediterranis, sobretot en determinades èpoques de l'any. Tenen una gran força erosiva i és necessària la seva canalització per evitar inundacions.

Recursos hídrics: Conjunt d'aigües, superficials o subterrànies, potencialment utilitzables per a l'activitat humana.

Règims fluvials (pluvial, nival i pluvionival): Conjunt de valors a través dels quals s'expressa quina és la forma habitual de fluència d'un riu al llarg de l'any: **pluvial** (pluja), **nival** (neu), **pluvionival** (principalment pluja i secundàriament neu).

Revinguda: Aportació ràpida i violenta d'aigua en una vall fluvial (riu o torrent) per sobre dels valors habituals.

Salinització d'aqüífers: Procés d'acumulació de sals als aqüífers que pot esdevenir per intrusió marina (a la costa) o per sobreexplotació de l'aqüífer (que representa una major concentració de sal en una menor bossa d'aigua). SEQUERA Període prolongat de temps que transcorre sense precipitacions apreciables.

Transvasament entre conques: Aportació d'aigua d'una conca hidrogràfica a una altra mitjançant un canal o una altra obra d'enginyeria hidràulica. Exemple: Tajo-Segura.

Tema 3: Els recursos i l'energia

Recurs renovable: recurs natural que es pot generar/regenerar a una rapidesa superior a la del consum pels humans.

Recurs no renovable: element o substància d'origen natural que te un període de renovació molt llarg, sovint superior al de varies generacions humanes.

Energia renovable: és aquella energia que es regenera de manera natural a un ritme igual o superior al ritme al qual és utilitzada per la societat. S'obté de fonts inexhauribles com el Sol, el vent, les marees, el calor intern de la Terra, ... o de fonts que presenten unes taxes de renovació ràpida, com per exemple la biomassa.

Energia primària: és l'energia que s'obté directament de recursos naturals com el carbó, el gas natural, el vent, els rajos de sol, etc.

Indústria extractiva: activitat dedicada a l'explotació dels recursos del subsòl.

Central tèrmica: central que produeix energia elèctrica a partir de la transformació de l'energia alliberada en forma de calor al cremar carbó, fuel o gas natural. (es pot donar per correctes les centrals nuclears com a tèrmiques ja que l'únic que canvia és que l'energia calorífica s'obté de la descomposició radioactiva de l'urani).

Biocombustible: combustible obtingut de la biomassa com per exemple la fusta, i el bioetanol obtingut dels conreus de canya de sucre i remolatxa, etc.

Biomassa: terme que fa referència a la quantitat total de matèria orgànica constituent d'un ésser viu. En el context de les fonts d'energia fa referència a la matèria orgànica d'origen vegetal, llenya principalment, o animal (fems) que pot ser utilitzada com a combustible.

Pobresa energètica: fa referència a la situació que pateixen moltes famílies arran de la crisi econòmica iniciada el 2007, consistent en el fet de no disposar de recursos per fer front a les despeses d'electricitat o gas per mantenir les condicions de confort de l'habitatge.

Combustible fòssil: nom que es dona al carbó, el petroli i el gas natural, recursos energètics que provenen de la descomposició de matèria orgànica atrapada en el subsòl fa molts milions d'anys.

Aqüífer: capa d'aigua subterrània que s'escola o s'emmagatzema entre roques permeables en el subsòl.

Estiatge: període de mínim cabal d'un riu, que en el clima mediterrani es dona sempre a l'estiu.

Conca hidrogràfica: territori on les precipitacions caigudes van a parar al curs d'un mateix riu.

Tema 4: Els paisatges naturals i culturals.

Desenvolupament sostenible: model de desenvolupament que satisfà les necessitats actuals de la població sense comprometre el dret de les generacions futures a satisfer les seves.

Gas d'efecte hivernacle: gas que absorbeix la radiació infraroja emesa per la Terra i contribueix a l'augment de temperatura de l'atmosfera. Exemples: diòxid de carboni, metà, vapor d'aigua, etc.

Paisatge : la fesomia o l'aspecte del territori, resultat de la interacció entre els elements del medi físic i l'acció humana.

Banalització del paisatge: la pèrdua de la diversitat i de les característiques específiques d'un paisatge, és a dir la seva uniformització.

Contaminació atmosfèrica: és la presència a l'atmosfera de gasos i partícules en suspensió (aerosols) en una proporció superior a la que presenta l'aire no contaminat o net.

Smog: és una boira densa carregada de partícules contaminants procedents de la crema de combustibles fòssils que es forma en algunes ciutats.

Sisme: Tremolor o sacsejada de la superfície de la terra resultat dels desplaçaments i les friccions de les diferents plaques que formen l'escorça terrestre (plaques tectòniques).

Risc antròpic: És la possibilitat que determinades activitats humanes provoquin danys materials o humans, o agreugin els efectes adversos de fenòmens naturals susceptibles de causar danys.

Risc antròpic: és la possibilitat que es produeixi una circumstància adversa provocada per factors humans o per l'agreujament de fenòmens naturals derivats de l'acció humana.

Desforestació: és la destrucció o pèrdua de bosc com a resultat de les activitats humanes.

Contaminació atmosfèrica: Consisteix en el canvi de la composició físico- química de l'aire per l'emissió de partícules i gasos procedents sobretot de les activitats humanes.

Petjada ecològica: Indicador que mostra la superfície que seria necessària per produir els recursos que utilitza cada individu i per assimilar els residus que genera. Avalua l' impacte sobre el planeta d'un determinat mode de vida.

Risc natural: fenomen que té el seu origen en la pròpia dinàmica del medi natural i que pot afectar la seguretat de les persones, dels béns materials o dels propis elements del medi.

Esllavissada: és un desplaçament sobtat de materials d'un vessant, cap al seu peu, per acció de la gravetat, en molts casos causada per pluges molt intenses.

Biodiversitat: varietat d'éssers vius que colonitzen un territori prèviament definit.

Desertització: procés provocat per causes naturals per les quals un territori evoluciona cap a condicions desèrtiques.

Unitat de paisatge: sector del territori d'aspecte homogeni constituït per un conjunt de components naturals i humans que el diferencien de les unitats de paisatge veïnes.

Empremta ecològica: indicador de sostenibilitat que mesura la demanda humana en termes de superfície biològicament productiva necessària per produir els recursos que s'utilitzen i assimilar els residus que es generen.

Reciclatge: tractament total o parcial d'un producte o material ja utilitzat per obtenir una primera matèria llesta per tornar a ser transformada o un producte llest per tornar a ser utilitzat.

Pluja àcida: precipitació que conté àcids sulfúric i nítric despresos en els processos industrials, amb el vapor d'aigua atmosfèric.

Consum responsable: és un nou estil de vida que pretén millorar les condicions de vida dels éssers humans, dels animals i del medi ambient mitjançant un consum ètic.

Protocol de Kyoto: és un conveni internacional per la prevenció del canvi climàtic. Va ser el primer tractat internacional de reducció d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle.

Parc Nacional: Un parc nacional és un espai natural protegit per llei de la contaminació i desenvolupament humà.

Paisatge cultural: és el resultat de l'activitat humana sobre el territori.

Ecosistema: sistema natural que està format per un conjunt d'organismes vius i el medi físic on es relacionen.

Cimeres del clima: fòrums polítics per fer front a l'emergència climàtica.

Delicte ecològic: Delicte derivat d'una acció perniciosa contra el medi ambient (contaminació d'un riu, etc.) i com a tal perseguible penalment.

Desastre natural: Esdeveniment concentrat en l'espai i en el temps, pel qual una comunitat humana pateix danys severos i incorre en pèrdues de tal magnitud que l'estructura social es trenca.

Desforestació: Acció de suprimir els boscos o masses forestals per implantar-hi explotacions agrícoles, ramaderes, industrials, turístiques, etc.

Ecosistema: Unitat funcional constituïda per un biòtop i els organismes que hi habiten. És el resultat de la interacció dels caràcters del sòl, el clima, la vegetació, la fauna, etc.

Endemisme: Espècie (vegetal o animal) que viu exclusivament en una àrea determinada. Es troben adaptades a un entorn natural molt determinat. Els ambients més propensos als endemismes són les illes i els entorns d'alta muntanya.

Espai natural protegit: Espai natural que, pels seus elevats valors ecològics i ambientals, ha estat protegit mitjançant una acció legislativa o administrativa.

Hi ha diverses figures i nivells de protecció a l'Estat espanyol.

Garriga: Comunitat de matoll típic de l'àrea mediterrània, poc densa i oberta, composta per plantes perennifòlies i anuals. Generalment és producte de la degradació de la màquia. Hi trobem espècies com el bruc, l'argelaga, el tem, el romaní, etc.

Màquia: Formació arbustiva mediterrània, densa i alta (supera sovint els dos metres). Està integrat per plantes perennifòlies i escleròfil·les. Generalment és producte de la degradació del bosc mediterrani. Hi trobem espècies com l'arbocer, el llentiscle, l'ullastre, el garrover, etc.

Parc Natural: Àrea, generalment extensa, on hom protegeix d'una manera estricta la seva flora i la seva fauna. Actualment són competència de les comunitats autònomes. Exemples Balears: Albufera d'es Grau, Albufera d'Alcúdia, Cala Mondragó, Sa Dragonera.

Estatge de vegetació: Estructura en que es disposa la vegetació de muntanya, quan les espècies vegetals s'organitzen en funció de l'altitud d'acord amb les condicions de pluviositat, temperatura i insolació.

Pluja àcida: Precipitació líquida que porta, en dissolució, productes químics, sobretot compostos de sofre, procedents de la contaminació atmosfèrica. Aquesta precipitació té un efecte nociu sobre la vegetació, ja que pot arribar a matar les plantes de regions senceres.

Prats d'alta muntanya: Formacions herbàcies, naturals, susceptibles de ser utilitzades com a pastures, que es donen a zones d'alta muntanya, als pisos superiors de vegetació.

Depuració d'aigües: Acció que es desenvolupa a una depuradora, que és una obra hidràulica que té com a finalitat el tractament de les aigües residuals dels habitants d'una zona per evitar que contaminin. Aquesta aigua, un cop tractada, pot ser aprofitada per a regadiu o altres usos.

Reserva de la biosfera: Figura de conservació definida per la UNESCO que pretén harmonitzar la preservació d'entorns naturals únics amb la presència humana i la obtenció de rendiments econòmics. Solen protegir-se ecosistemes terrestres, costaner, marítims, o una combinació dels mateixos. Menorca és una Reserva de la biosfera.

Tema 5: La població d'Espanya.

Taxa de natalitat: indica el nombre de naixements per cada mil habitants que han tingut lloc en una població en un període de temps determinat.

Taxa de creixement de la població: expressa l'augment o decreixement de la població durant un període de temps, expressat en tant per cent.

Índex de masculinitat: Quantitat d'homes per cada 100 dones. Es pot acceptar com a correcte si responen que és la relació de masculinitat, o altres definicions que expressin la proporció d'homes i dones en les diferents franges d'edat.

Taxa de mortalitat: índex que resulta de multiplicar per mil el nombre de defuncions en un any i de dividir el resultat per la població total.

Taxa de dependència: Relació entre la població adulta d'un territori i la constituïda per les persones grans i els joves. S'expressa en percentatge. Una taxa de dependència elevada indica que la població adulta és baixa mentre que la població dependent, joves i vells, és alta.

Taxa de creixement natural: índex que resulta de multiplicar per mil la diferència entre els naixements i les defuncions, i, posteriorment, dividir la xifra resultant per la població mitjana del període, generalment un any. L'alumne també pot definir-la com la diferència entre les taxes de natalitat i mortalitat.

Taxa d'envelliment: Percentatge de persones de més de 65 anys en relació al total de població.

Creixement vegetatiu: diferència entre el nombre de naixements i el de defuncions.

Creixement natural: diferència entre el nombre de naixements i defuncions en un període de temps determinat.

Fecunditat : es defineix com la quantitat de nascuts vius en relació a la població femenina en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

Índex de fecunditat: nombre mitjà de fills d'una dona al llarg de la seva vida fèrtil (dels 15 als 49 anys).

Densitat de població: variable que mesura la distribució de la població en terme de *nombre d'habitants per unitat de superfície*, generalment quilòmetres quadrats.

Població activa: és la que es troba en el mercat de treball, tant si treballa com si busca feina;

Població ocupada: la població ocupada és, dins de la població activa, la que desenvolupa un treball remunerat.

Taxa d'atur: Nombre de persones desocupades, però que es troben cercant feina, en relació al total de la població activa. S'expressa en tant per cent.

Esperança de vida: edat mitjana que se suposa podrà arribar a viure una persona, calculada a partir de les dades de mortalitat que presenta el grup de població del que forma part.

Producte interior brut: és el valor monetari de la totalitat de la producció de bens i serveis produïda en un país i en un període de temps que acostuma a ser d'un any.

Poblament: és el procés i la forma d'ocupació del territori per part d'un grup humà o població.

Saldo migratori: indica el balanç existent entre els efectius de població emigrant i els efectius corresponents als immigrants. Si és positiu significa que l'arribada d'immigrants és superior a les pèrdues sofertes a causa de l'emigració. I a l'inrevés si és negatiu.

Estructura de la població: Indica la composició de la població i la seva classificació per grups d'edat i per sexes. 0,5 punts

Cens de població: és el recompte de la població d'un país en un moment determinat i aporta informació sobre diverses variables: volum de la població d'un territori, la composició per sexes i edats, estat civil, nivell d'estudis, professió, renda, dimensions familiars, etc.

Padró municipal d'habitants: és el registre administratiu on consten els veïns d'un municipi i constitueix una prova de la seva residència. Cada ajuntament s'encarrega de la creació, la gestió i el manteniment del seu padró.

Economia submergida: Conjunt d'activitats econòmiques que es desenvolupen clandestinament i escapant al control fiscal, a les lleis i les normatives laborals.

Transició demogràfica: teoria que explica el creixement de la població i la divideix en quatre fases.

Piràmide de població: gràfica que representa l'estructura segons sexe i edat d'una població.

Migració pendular: Desplaçament temporal d'una persona entre el seu lloc de residència i el seu lloc de treball. Solen produir-se dins les àrees metropolitanes, entre la perifèria i el centre i viceversa, relacionades amb el procés de suburbanització i la millora dels mitjans de transport.

Moviment migratori de retorn: Migració que torna el migrant al seu lloc de partida. A Espanya, degut a la crisi industrial dels anys 70 es van produir molts d'aquests moviments, tant a l'interior com des de l'exterior.

Mortalitat catastròfica: Situació de mortalitat molt elevada a causa de la incidència d'epidèmies, guerres i fams, típica del cicle demogràfic antic.

Mortalitat infantil: Mortalitat dels fillets menors d'un any. Es mesura amb la taxa que relaciona les defuncions de fillets menors d'un any amb relació als nats vius durant l'any de referència, en tants per mil. Era molt alta durant el cicle demogràfic antic.

Tema 7: Els fluxos migratoris i la mobilitat.

Migració externa: arribada o sortida de persones estrangeres a un país.

Saldo migratori: és la diferència entre l'emigració i la immigració en un lloc determinat. El saldo pot ser positiu o negatiu.

Saldo migratori exterior: diferència entre la immigració i l'emigració de ciutadans fora de les fronteres de l'estat.

Xenofòbia: odi o rebuig a persones estrangeres o a cultures diferents.

Reagrupament familiar: autorització de residència a un ciutadà d'un país extracomunitari per motiu de reunir-se amb algunes persones del nucli familiar bàsic (cònjuge, descendents i/o ascendents) que ja es troben aquí. S'aplica de forma molt restrictiva.

Migració pendular: Desplaçament temporal d'una persona entre el seu lloc de residència i el seu lloc de treball. Solen produir-se dins les àrees metropolitanes, entre la perifèria i el centre i viceversa, relacionades amb el procés de suburbanització i la millora dels mitjans de transport.

Moviment migratori de retorn: Migració que torna el migrant al seu lloc de partida. A Espanya, degut a la crisi industrial dels anys 70 es van produir molts d'aquests moviments, tant a l'interior com des de l'exterior.

Tema 7: La ciutat: estructura i morfologia.

Segregació espacial de la població: distribució de la població en zones diferents segons les característiques econòmiques, socials, culturals o d'altres tipus.

Rehabilitació urbana: arranament d'un barri ja existent per tal de millorar les condicions de vida dels seus habitants, mantenint les característiques i funcions inicials.

Sòl urbanitzable: terrenys que poden ser urbanitzats en un futur pròxim i per tant convertir-se en sòl urbà.

Sòl urbà: terrenys que, en execució del planejament urbanístic, assoleixen el grau d'urbanització que aquest determina.

CBD: (Central Business District) nom internacional amb el que es coneix la zona administrativa, de negocis i serveis de la ciutat. El podem trobar a la part més cèntrica, en zones modernes de recent creació o als barris més antics. Són zones ben comunicades amb la resta de la ciutat.

Qualificació del sòl: assignació d'un ús concret (residencial, industrial, agrícola, etc.) a una peça de terreny a través d'un pla territorial o urbanístic.

Edificabilitat: volum de construcció que permet el pla urbanístic d'una ciutat, o quantitat de cases o pisos que es poden construir en un solar.

Trama urbana: és la disposició del conjunt de carrers, places i avingudes d'una ciutat.

Ciutat jardí: teixit urbà de baixa densitat constituït per habitatges unifamiliars, sovint amb pati i jardí particular, i que se sol localitzar a la perifèria de les ciutats.

Especulació urbana: procés pel qual els agents urbans busquen el màxim benefici empresarial a partir de la manca d'habitatge urbà o de la reduïda oferta de sòl urbanitzable. La forta competència pel metre quadrat de sòl urbanitzable, amb oferta limitada de sòl i demanda elevada, fa que hi hagi agents immobiliaris que busquin maneres de treure el màxim benefici de la propietat urbana.

Eixample: zones que van aparèixer al voltant dels nuclis històrics al final del segle XIX i començament del XX i que són espais residencials de classes mitjanes i tendeixen cada vegada més a zones de serveis.

Àrea suburbana: barris residencials de nivell econòmic mitjà-alt tipus "ciutat-jardí", de baixa densitat i generalment situats als afores de la ciutat.

Densitat de població: és el nombre d'habitants que hi ha en un determinat territori dividit per la seva superfície. S'expressa en habitants/km².

Procés d'urbanització: Fenomen pel qual les ciutats creixen d'una manera accelerada, en població i superfície, sobretot, i els modes de vida urbans es fan extensius a grans àrees del territori.

Funció urbana: Activitat predominant o conjunt d'activitats d'una ciutat dirigides cap a l'exterior.

Pla urbanístic: disciplina de planificació de l'ús del sol que abasta aspectes de la construcció i de les activitats socials dels municipis i comunitats.

Hinterland: Terme que defineix el territori confinant a una ciutat o a un centre comercial i de comunicacions important del què depèn econòmicament. És la seva zona d'influència. També es pot anomenar transpaís o rerepaís.

Població concentrada: En un municipi, aglomeració de població en un territori que comprèn el cap legal del municipi, és a dir, de l'ajuntament. És quan la població viu, majoritàriament, en cases agrupades, formant nuclis urbans més o menys compactes. És el tipus de poblament majoritari al territori espanyol.

Població disseminada: Població d'un municipi distinta de la població aglomerada en el cap del municipi. Inclou tant la població totalment dispersa com la de les aglomeracions secundàries. És quan la població viu en habitatges separats, sense formar nuclis urbans compactes. A Espanya es troba en algunes zones de muntanya, com en algunes zones dels Pirineus.

Casc antic: Zona antiga de les ciutats històriques que conserva trets característics de l'època preindustrial (trama de carrers, edificis d'alt valor artístic, etc).

Nuclis dormitori: Conglomerat urbà amb funció bàsicament residencial, els habitants del qual no realitzen en ella pràcticament cap activitat econòmica, sinó que es desplacen per al seu treball i per a les compres importants.

Ordenació urbana: Ordenació que tracta d'assolir una distribució més adient de residència i activitats en l'espai urbà.

Perifèria suburbana: Zona que s'estén en torn de les grans ciutats que es caracteritza per la reorganització de nuclis rurals incorporats pel suburbi, presència de ciutats satèl·lits molt especialitzades (dormitori, industrials, etc), etc.

Polígon residencial: Unitat mínima de gestió i execució d'un projecte d'urbanització a través del qual el planejament es materialitza mitjançant un sistema d'actuació.

Polígon industrial: Lloc a les afores de la ciutat on es situa la indústria de forma planificada. Solen estar al costat de vies de transport importants, ja que la seva accessibilitat és important.

Polígon de serveis: Unitat urbanística constituïda per una superfície de terreny, delimitada amb finalitats d'ordenació urbana, on es planifica la ubicació d'activitats comercials o de serveis. Solen estar al costat de vies de transport importants, ja que la seva accessibilitat és important, i solen disposar també d'amples zones d'aparcament.

Segona residència: habitatge unifamiliar utilitzada una part de l'any; la seva utilització és estacional, periòdica o esporàdica i no constitueix residència habitual.

Tema 8: Les xarxes urbanes i les problemàtiques de la ciutat actual.

Xarxa urbana: Conjunt jerarquitzat de ciutats i les seves àrees d'influència.

Jerarquia urbana: Organització de les ciutats dins una xarxa urbana segons el seu ordre d'importància, d'acord amb les seves dimensions demogràfiques i les funcions i serveis que proporciona dins la xarxa.

Àrea metropolitana: territori molt urbanitzat on existeix una ciutat central i una sèrie de ciutats més petites al voltant, amb les que manté relacions intenses de tipus econòmic i social.

Rururbanització: procés d'extensió dels usos característics de les zones urbanes en entorns de tipus rural, de forma dispersa i sense crear ciutat.

Conurbació: dues o més ciutats inicialment separades que acaben formant un continu urbà i una unitat funcional, tot i que mantenen autonomia administrativa.

Gentrificació: procés de transformació física, econòmica, social i cultural d'un barri antigament degradat o de classe baixa que acaba essent de classe mitjana-alta (o turística).

Xarxa radial: Xarxa de transports, les vies principals de la qual tendeixen a confluïr en un centre. És el cas de la xarxa de transport terrestre i aèria d'Espanya, amb centre a Madrid.

Tema 9: L'organització política i territorial d'Espanya i de Catalunya.

Comarca: entitat local de caràcter territorial formada per l'agrupació de municipis contigus i amb personalitat jurídica pròpia. Específica de l'ordenament territorial de Catalunya.

Vegueria: àmbit politico-administratiu intermedi entre el govern i les comarques. Té la intenció de substituir les províncies i, alhora, és la base per a l'organització dels serveis territorials de la Generalitat.

Tribut: taxa o impost que una administració recapta als ciutadans i les empreses radicades dins el seu àmbit territorial de competència per causes diverses: prestació de serveis, multes, gravàmens, etc.

Estatut d'autonomia: És la norma institucional bàsica d'una comunitat autònoma, el qual especifica les institucions d'autogovern i les competències, entre d'altres aspectes.

Terme municipal: És el territori sota l'administració del govern d'un municipi o ajuntament, inclou tant el nucli urbà com l'espai rural i forestal existent dins els seus límits.

Municipi: és l'entitat administrativa que ocupa el nivell més baix en el sistema jeràrquic de l'administració territorial. Correspon al conjunt del territori, urbà i rural, gestionat per un Ajuntament.

Democràcia parlamentària: sistema d'organització política en què la branca executiva del govern depèn del suport directe o indirecte del parlament.

Província: Divisió territorial i administrativa en què es divideixen alguns estats.

Partit judicial: cadascuna de les divisions territorials que estableix l'administració de justícia, habitualment integrades per un o més d'un municipi d'una mateixa província, on té la seu el cap de partit o capital un o més d'un jutjat de primera instància i instrucció, amb jurisdicció sobre tota la divisió territorial esmentada.

Senat: En els sistemes parlamentaris moderns, cambra alta, que juntament amb la cambra baixa forma el parlament.

Congrés: assemblea legislativa nacional, on es fan les lleis.

Referèndum: procediment jurídic pel qual se sotmet a votació popular una llei o un assumpte d'especial importància per l'Estat

Tema 10: Catalunya i Espanya a Europa i al món.

Espai Schengen: És el format per aquells països de la UE que han signat l'acord o tractat Schengen sobre la lliure circulació de persones, sense necessitat de passar per controls duaners o policials a les seves fronteres. No tots els països de la UE han signat l'acord (el Regne Unit i Irlanda es mantenen al marge), mentre que hi ha països que no formen part de la UE, com Noruega, Suïssa i Islàndia, que s'hi han adherit.

Fons de Cohesió: El Fons de Cohesió finança projectes d'inversió pública als Estats membres de la Unió Europea que tenen un PIB per càpita inferior al 90% de la mitjana comunitària. Són projectes destinats a millorar el medi ambient i la integració de les xarxes transeuropees de transport.

Regió europea: territori amb una dinàmica demogràfica i econòmica i uns trets geogràfics comuns, delimitada amb finalitats administratives i estadístiques.

Eurozona: països de la UE que tenen l'euro com a moneda i la política financera dels quals està regulada per les directrius del Banc Central Europeu

Producte interior brut (PIB): valor monetari del total de béns i serveis produïts a l'interior d'un estat al llarg d'un any.

Mercat únic europeu: mercat comú a l'interior de la Unió Europea que permet el lliure moviment de bens, serveis, capitals i persones.

Zona euro: espai econòmic format pel grup d'estats de la UE que han adoptat l'euro com a moneda.

Flux comercial: fa referència a la compra-venda de béns i serveis entre països.

Globalització financera: És un element de la globalització econòmica mundial o mundialització del lliure mercat, que fa referència a la lliure circulació de capitals.

Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA): la CECA és un organisme econòmic supraestatal creat l'any 1951 per regular el mercat del carbó i de l'acer entre els sis estats fundadors de la Comunitat Econòmica Europea (CEE). Es considera l'origen de la UE actual.

Empresa multinacional: una gran empresa que no limita la seva activitat dins les fronteres nacionals sinó que té filials a altres països.

Globalització econòmica: procés de vinculació e integració dels mercats financers i de l'economia dels diferents països de manera que les fronteres nacionals perden importància per als moviments de capital i de mercaderies.

Països emergents: països en vies de desenvolupament que creixen a un ritme superior que el de la resta del món i que comparteixen a l'hora elements propis del món ric i del món pobre.

Deslocalització industrial: Procés per mitjà del qual una empresa canvia totalment o parcialment el lloc on s'ubiquen les seves activitats de producció, especialment amb l'objectiu de reduir els costos laborals o d'obtenir incentius fiscals o financers. (0,50 punts)

IDH: índex que mesura el desenvolupament a partir dels indicadors següents: l'esperança de vida, els anys d'escolarització, l'alfabetització i el PIB per càpita (en paritat de poder adquisitiu).

Països BRIC: Acrònim que fa referència al ràpid creixement econòmic de quatre països emergents o nous països industrials: Brasil, Rússia, Índia i la Xina. Aquest grup d'Estat tenen en comú el fet de comptar amb una gran extensió territorial, un gran volum de població i importants recursos naturals.

Euro escepticisme: idea política reticent o contrària al procés d'integració de la Unió Europea.

Euro: Moneda única de la Unió Europea que entrà en vigor el 1 de gener de 1999. En la primera meitat del 2002 es va produir el canvi de les monedes nacionals pels euros i a partir del juliol d'aquell any les monedes nacionals van deixar de tenir valor. La unió monetària està controlada pel Banc Central Europeu.

Tractat de Maastricht: Tractat signat l'any 1992 anomenat Tractat de la Unió Europea, que preveia la unió monetària i econòmica dels països de la CEE. Preveia també actuacions en el camp polític, foment de la cohesió, cooperació judicial i policial. UNIÓN EUROPEA Sistema d'unió econòmica i política resultant de les signatures dels tractats d'Unió Econòmica i Monetària i d'Unió Política per part dels països de la CEE. Està formada per 27 estats membres.

Unió monetària: Tractat signat a Maastricht el 7 de febrer de 1992 que significa la total llibertat de circulació de persones, béns, serveis i capitals a tota la CEE, la fixació de paritat entre les monedes nacionals i l'adopció de la moneda única (en un principi, l'ECU, substituït per l'Euro).

Tractat de Roma: Tractats signats el 25-3-1957 que constitueixen la Comunitat Econòmica Europea i la Comunitat d'Energia Atòmica Europea (Eurotom). Els països fundadors foren Alemanya Federal, Bèlgica, Holanda, Luxemburg, Itàlia i França.

Consell d'Europa: És el principal organisme de la Unió Europea, amb capacitat per decidir en relació als poders executiu i legislatiu. Es compon dels caps de govern o d'Estat dels països membres, els ministres d'affers exteriors i pel president de la Comissió Europea.

Fons de cohesió: Creats per la UE l'any 1993, es tracta d'uns fons que pretenen ajudar a restablir un pressupost equilibrat pels països membres més pobres, necessari per a la seva entrada en l'euro (criteris de convergència). Aquests fons han permès el finançament d'infraestructures, la realització de xarxes transeuropees de transport i projectes generals.

Tema 11: El sector primari.

Agricultura intensiva: tipus de conreu que s'efectua en petites i mitjanes superfícies agrícoles, que permet obtenir una gran quantitat i qualitat de productes per unitat de superfície amb una inversió de capital i ma d'obra elevada i tècniques de conreu avançades.

Agroindústria: Es tracta del sector de manipulació i/o transformació dels productes agrícoles i ramaders (també s'hi poden incloure els forestals i de la pesca) en productes elaborats que es posen a disposició dels consumidors.

Agricultura extensiva: conreu que s'efectua en grans superfícies agrícoles, sovint dedicades a un sol tipus de conreu, i amb una inversió de capital i ma d'obra reduïda

Rotació de conreus: sistema de conreu basat en la successió de diferents conreus i períodes d'inactivitat (guaret) en un mateix camp, per tal d'evitar l'empobriment del sòl.

Agricultura a temps parcial: es tracta del tipus de treball d'aquells pagesos que tenen una altra ocupació (a la indústria, la construcció o els serveis) a més a més de la dedicada a l'explotació agrària, i sol ser característica dels petits propietaris.

Parcel·la: camp o tros de terreny que es troba sota uns únics límits i pertany a un o avaris propietaris. Les parcel·les es poden classificar pels límits (tancades o obertes), per la forma (regulars o irregulars) i per la mida (petites, mitjanes i grans).

Agricultura intensiva: tipus de conreu que s'efectua en petites i mitjanes superfícies agrícoles, que permet obtenir una gran quantitat i qualitat de productes per unitat de superfície amb una inversió de capital i ma d'obra elevada i tècniques de conreu avançades.

Denominació d'Origen (DO): Una Denominació d'Origen (DO) és una indicació geogràfica que garanteix l'origen i la qualitat d'un producte agrari, elaborat sota unes condicions regulades.

Minifundi: explotació agrària constituïda per parcel·les de petites dimensions que sovint impossibiliten que el propietari obtingui una producció suficient per ser comercialitzada.

Èxode rural: emigració des del camp a la ciutat en busca d'unes millors condicions de vida i oportunitats de treball.

Població activa agrària: població que treballa en l'agricultura, la ramaderia, o l'explotació forestal, juntament amb la que hi vol treballar, encara que no ho estigui fent en aquest moment.

Explotació agrària: conjunt de camps de conreu, boscos i ramaderia que són explotats econòmicament per un sol titular, formant una unitat econòmica.

Tinença indirecta de la terra: fa referència al fet que qui gestiona l'explotació dels camps de conreu no n'és el propietari de la terra, sinó que els té en contracte d'arrendament o de parceria.

Població rural: població que viu en l'àmbit rural. A Espanya es consideren rurals les poblacions que tenen fins a 2000 habitants, semi rurals les que no arriben als 10.000 i urbanes les que superen els 10.000 habitants.

Població agrària: població activa dedicada a les activitats agrícoles i/o ramaderes.

Parceria: tipus de contracte per mitjà del qual una persona aporta una finca o explotació i l'altra, la feina. Els beneficis es reparteixen proporcionalment.

Monoconreu: agricultura especialitzada en un únic conreu, sovint amb l'obtenció de produccions elevades.

PAC: Política Agrària Comú. Gestiona les subvencions que es donen a la producció agrícola de la UE, el sistema de protecció a les fronteres, les regles del comerç interior i exterior i el control d'oferta.

PPC: Política Pesquera Comú. Conjunt de normes que tenen la finalitat de gestionar les flotes europees i conservar les poblacions de peixos.

Agricultura ecològica: Tipus d'agricultura que pretén prescindir de tota classe d'adobs químics, herbicides i pesticides i intenta obtenir productes d'elevat valor nutritiu i evitar la contaminació dels sòls. Pretén realitzar l'activitat agrària amb medis totalment naturals.

Agricultura de regadiu: Sistema d'agricultura intensiva que es caracteritza pel fet de que les seves terres cultivades reben, a més de l'aigua de les precipitacions unes quantitats suplementàries mitjançant l'acció de regar. Això possibilita el cultiu de plantes que en aquests medi, per les seves condicions climàtiques, no podrien sobreviure. AGRICULTURA DE SECÀ Sistema d'agricultura extensiva caracteritzat per uns cultius poc exigents en aigua i d'aquesta manera adaptats sense greus dificultats a medis poc plujosos, així com per unes tècniques de cultiu que treuen el màxim profit de la poca aigua existent a la terra.

Aigües jurisdiccionals: Aigües sobre les quals un estat exerceix la seva jurisdicció, que comprenen una franja fins a 12 milles de la costa.

Aqüicultura: Conjunt d'activitats referents a la cura i cria d'animals i plantes aquàtiques (peixos, mol·luscs, crustacis, algues). Això es fa bé en el medi natural en el qual es troben o bé en instal·lacions adaptades per controlar les variables físiques o biològiques de l'aigua per tal d'optimitzar la producció.

Caladors: Lloc del mar on els pescadors calen les xarxes per mor de la seva riquesa pesquera. El potencial i qualitat dels caladors depèn de molts factors: clima aquàtic, salinitat, condicions del relleu marí, etc.

Piscifactoria: Instal·lació on es realitza la cura i cria d'espècies aquàtiques. Hi ha piscifactories dedicades a la cria d'alevins, mentre que d'altres estan especialitzades en l'engreix. Algunes fan les dues funcions.

Conreus transgènics: Conreus realitzats amb llavors modificades genèticament en laboratori per fer-los més resistents a les plagues, a les condicions ambientals adverses, o per fer-los més atractius.

Monocultiu: Sistema de cultiu que dedica totes les parcel·les d'una explotació agrària o totes les explotacions d'una regió a un únic cultiu.

Policultiu: Explotació agrària o regió que es dedica al cultiu de diferents productes. La diversificació dificulta la mecanització.

Ramaderia extensiva: Ramaderia practicada pel sistema de pastura, amb un ramat no estabulat, obtenint una baixa productivitat.

Ramaderia intensiva: Ramaderia practicada a través de l'estabulació, de la utilització de pinsos compostos i de l'establiment de granges que permeten obtenir una alta productivitat.

Repoblació forestal: Sembrar d'espècies arbòries a llocs on el bosc havia desaparegut per diverses causes (incendis forestals, rompudes de terres, etc.). Actualment hom tendeix a repoblar amb espècies autòctones adaptades a l'ecosistema.

Transhumància: Tipus de pastoreig estacional i itinerant que segueix el cicle natural de les pastures, la qual cosa implica canviar de regió, de vegades fins a tres cops l'any.

Tema 12: El sector secundari.

Agroindústria: fa referència al sector de la indústria que es basa en la manipulació i/o transformació dels productes agrícoles i ramaders (també s'hi poden incloure els forestals i de la pesca) en productes elaborats que es posen a disposició dels consumidors.

Parc tecnològic: Polígon industrial localitzat en un entorn urbanístic i mediambiental agradable – generalment a prop de centres universitaris i d'investigació - i ben comunicats en el qual es concentren empreses que treballen en tecnologia avançada (I+D).

Reconversió industrial: conjunt de polítiques – o mesures de xoc a curt termini - que es porten a terme per a les d'indústries que es troben en crisi. A Espanya es va iniciar a partir de la crisi de 1973 en el sector secundari. La reconversió industrial té com a objectiu superar la crisi, és a dir, reduir despeses i augmentar la competitivitat del sector. En algunes ocasions comporta tancament de les empreses inviables.

Deslocalització industrial: trasllat de les factories d'una empresa a una altre país on els costos de producció són inferiors.

Districte industrial: concentració d'empreses en un mateix entorn geogràfic relacionades amb una mateixa activitat econòmica. L'agrupació crea unes economies de concentració que proporcionen avantatges competitius.

Polígon industrial: espai on es localitzen les empreses industrials que responen a una planificació prèvia i que disposen dels serveis necessaris per desenvolupar l'activitat industrial.

Valor afegit: augment del valor que experimenta un producte en transformar-se al llarg del procés de producció.

Especulació immobiliària: mecanisme que utilitza la compra-venda repetida d'habitatges o altres bens immobles per tal de modificar a l'alça els seus preus i obtenir un benefici econòmic ràpid.

Segona Residència: habitatge diferent del permanent o principal que, de manera estacional, periòdica o esporàdica, ocupen persones que resideixen habitualment en un altre indret.

Logística: Conjunt d'activitats d'una empresa dedicades a la planificació i la gestió de les compres, l'emmagatzematge, el manteniment, el transport i la distribució dels seus productes per a la venda. L'objectiu bàsic d'aquesta planificació és l'optimització dels costos i del temps utilitzat.

Sòl industrial: Tipus de sòl previst en el pla urbanístic que permet la instal·lació d'activitats econòmiques, tant industrials com del sector terciari.

Terciarització: consisteix en el creixement del sector serveis en detriment del sector industrial.

Bombolla immobiliària: sobrevaloració dels actius immobiliaris.

ZUR: zones d'urgent reindustrialització.

Reconversió industrial: procés per modernitzar les fàbriques més antigues, adoptant noves tecnologies i fent-les més productives.

Pol de desenvolupament: Centre que compta amb un conjunt d'activitats integrades i dinàmiques que impulsen el seu creixement i poden arribar a difondre-ho al seu entorn. Típics dels plans de desenvolupament durant l'època franquista.

Reindustrialització: Denominació aplicada a les zones on es pretén incentivar la instal·lació i ampliació d'empreses generadores d'ocupació estable, diversificar l'estructura productiva de l'àrea i fomentar el progrés tècnic. Les ZUR, aparegudes a l'any 1984, en són un exemple.

Indústria puntera: Són els sectors industrials més dinàmics, els quals serveixen en cada període d'element dinamitzador per a la indústria d'un país o regió, i que solen ser els tecnològicament més moderns. Actualment aquests sectors són la microelectrònica, la telemàtica, l'automatització, els instruments de precisió, la biotecnologia, etc., els quals s'han implementat amb cert retard a l'Estat espanyol.

Indústria madura: Són aquells sectors industrials tradicionals que es veuen afectats per la reducció de la demanda, el descens de la competitivitat i per les exigències de la política comunitària per reduir la producció i suprimir subvencions per part de l'Estat. A les regions on predominen s'ha fet necessari un procés de reconversió i/o de reindustrialització. Per exemple a la Cornisa cantàbrica espanyola.

Tema 13: El sector terciari.

Terciarització: procés que viuen les societats avançades en què l'augment de la productivitat agrària i industrial fa que es redueixi l'ocupació en aquest dos sectors i, en canvi, augmenti l'activitat en el sector dels serveis.

Turisme: activitat d'oci que realitzen les persones durant els seus viatges i estades en llocs diferents al seu entorn habitual, per un període de temps inferior a un any amb finalitats no relacionades amb l'exercici d'una activitat remunerada.

Operador turístic: agència majorista que ofereix paquets turístics a un preu global que comprenen transport, allotjament i pensió alimentària.

Turisme interior: és aquell que realitzen els residents d'un país dins del propi territori. En referir-se a un estat també s'anomena turisme nacional, i exclou, lògicament, el turisme estranger.

Sector terciari: sector econòmic integrat per les activitats relacionades amb la prestació de serveis com els transports, el lleure i altres.

Serveis socials: són aquells serveis considerats bàsics per garantir el benestar i el desenvolupament de la població.

Bandera blava: distintiu atorgat a les platges i ports que compleixen una sèrie de condicions relacionades amb la qualitat ambiental i de les seves instal·lacions.

Estacionalitat: fluctuació de l'activitat turística al llarg de l'any, en funció de les característiques de cada destinació.

Turisme de masses: És un tipus de turisme convencional, passiu i estacional, poc exigent i poc especialitzat, realitzat per una gran quantitat de persones, generalment organitzat pels operadors turístics (*tour operators*). Per exemple, el turisme de sol i platja.

Turisme sostenible: És aquell turisme que permet una gestió global dels recursos per garantir la seva durabilitat i permetre la conservació del patrimoni natural i cultural. Per exemple, el turisme rural o agroturisme i el turisme ecològic o ecoturisme.

Oferta turística: és el conjunt de recursos (atractius turístics), empreses (allotjament, restauració, guiatge, informació, etc.) i infraestructures (transport, comunicació, equipaments, etc.) que donen servei al turisme en una destinació determinada.

Ecoturisme: modalitat de turisme interessat per la naturalesa i que procura reduir al màxim l'impacte sobre el medi.

Estacionalitat turística: concentració de l'activitat turística en només un període de l'any. El turisme de sol i platja, per exemple, es concentra en els mesos d'estiu, mentre que el turisme de neu en els mesos d'hivern.

Agroturisme: turisme que es desenvolupa en l'àmbit rural, en explotacions que mantenen l'activitat agrària al mateix temps que ofereixen un servei d'allotjament als turistes, generalment interessats en el paisatge rural i el consum de productes produïts a la regió.

Infraestructures de transport: Les infraestructures són els elements de la xarxa de transport que fan possible la circulació dels vehicles a través seu com ara les carreteres, vies fèrries, ports, aeroports, etc.

Mitjans de transport: Fa referència als vehicles o els mitjans mòbils utilitzats automòbils, vaixells, trens i avions.

Turisme de masses: és el tipus de turisme practicat per un gran nombre de persones i que es concentra en una mateixa destinació. Un exemple seria el turisme de sol i platja.

Balança comercial: és la diferència entre el valor monetari de les exportacions i importacions de béns o mercaderies i serveis (depèn del país) en una economia durant un període determinat.

Companyia low cost: aerolínia que generalment ofereix baixes tarifes a canvi de suprimir alguns dels serveis tradicionals dels passatgers.

Transport intermodal: articulació entre diferents maneres de transport utilitzant una única unitat de càrrega (generalment contenidors), a fi de realitzar més ràpida i eficaçment les operacions de transbord de materials i mercaderies, durant el trasllat de la càrrega.

Actiu intangible: són actius que no es poden percebre físicament: patents, bases de clients, coneixement d'empleats...

Béns d'equip: Conjunt de béns materials, tals com plantes industrials, maquinària, instal·lacions, serveis, etc, necessaris per al funcionament d'una unitat de producció.

Àrea comercial: Zona geogràfica integrada per una sèrie de municipis que, comercialment, graviten sobre un nucli urbà (**centre d'àrea**) que ha esdevingut autosuficient i ha obtingut un grau d'especialització comercial adequat per a proveir dels productes d'ús més comú a la seva pròpia població i a la dels municipis atrets, a través del seu comerç detallista.

Hub: aeroport en el qual una aerolínia utilitza com un punt de partida per operar els seus vols.

Sector quaternari: el sector econòmic que inclou els serveis altament intel·lectuals tals com la recerca científica, el desenvolupament tecnològic, les tecnologies de la informació i les finances.

Hinterland: Terme que defineix el territori confinant a una ciutat o a un centre comercial i de comunicacions important del què depèn econòmicament. És la seva zona d'influència. També es pot anomenar transpaís o rerepaís.

Overbooking: Excés de reserves de places sobre les realment existents. Es refereix a les places hoteleres o de qualsevol mitjà de transport.

Renda per càpita: Indicador que s'obté de dividir la renda nacional entre el nombre total d'habitants.

Residus urbans: Residus generats per la vida i l'activitat a les ciutats. Tenen un tractament diferenciat en funció de si són líquids (aigües residuals, que precisen depuració) o sòlids (tractats en abocadors, incineradores, plantes de compostatge, etc.)

Touroperador: Sistema d'organitzar el turisme, sobretot l'internacional, a càrrec d'agències especialitzades que actuen com a majoristes. Cobren als països d'origen, amb la qual cosa el turista paga amb la seva moneda. Inclouen estades, visites i el viatge, obtenint així preus avantatjosos.

Transports discrecionals: Aquell que no està sotmès a regularitat d'itineraris ni horaris prèviament determinats.

Transports regulars: Aquell que s'efectua en un mitjà concret de forma regular sobre un trajecte definit, utilitzant una via determinada.

Turisme alternatiu: Turisme que cerca un producte alternatiu al típic de masses, normalment de sol i platja (cultural, ecològic, esportiu...).

Turisme de masses: És el que mobilitza un gran nombre de persones que tenen unes necessitats molt generals. Generalment és el denominat de "sol i platja" i s'inicià a finals dels anys 50. És el que ha predominat a la costa mediterrània espanyola.